

WWW.UNILIB.RS

ШКОЛСКИ ЛИСТ.

Бр. 21. У Сомбору 15. новембра 1881. Год. XIII.

„ШКОЛСКИ ЛИСТ“ излази сваког 15. и последњег у месецу. Претплата је за целу годину 3 ф., за 4 месеца 1 ф. а за Србију 8 динара годишње. Учитељи, који имају мању плату од 300 ф., богослови и приправници добијају лист у пола цене. Доноси и претплата шаљу се: Уредништву „Школског листа“ у Сомбор.

НАШЕ НАЈПРЕЧЕ ПОТРЕБЕ.

(Свршетак.)

Свештенички семинар још нам је нужднији од учитељског; јер је за свештенички чин од највеће потребе право хришћанско и свештеничко васпитање, какво се данас на жалост и у самим свештеничким породицама нашим ретко даје деци а изван ових још много ређе. Стари наши манастири шта су друго били, него школе и васпиталишта младежи за чин свештенички. У Ватопеду и у Хилендару, у Студеници, Жичи, Раваници и у Манастији спремаху се млади Срби за службу црквену, а и поједини наши одабрани и ревностни свештеници у својим кућама учили су своју и туђу децу књизи и појању и практично су их спремали за чин свештенички све до половине прошлога века. Кад је ова припрема у научном обзиру недовољна постала, почеше се оснивати подашљивошћу митрополита и гдекојих владика школе као што беше карловачка покровобогородична колегија за време митрополита Ненадовића (1760.) и пре тога колегија Висарионо Павловићева у Варадинском шанцу (1740—1748.) Но ове школе зависеше од милости својих добротвора и после смрти њихове нестале их. Тек под митрополитом Стратимировићем у овом веку отворише се Богословије најпре у Карловцима, а затим у Вршцу, Пакрацу и у Плашкоме, али само као школе без семинара, па тако нам и сада по ново успостављена једина Богословија у Ср. Карловцима само као школа постоји, а слушаоци њени о своме трошку, или уз малену припомоћ новчану из народних фондова, издржавају се станујући у приватним кућама као и остали ђаци, и борећи се са материјалним потребама изложени су често и болести, пошто у свако доба године и по ружном времену рано

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

пре зоре из удаљених станова морају ићи у цркву на јутрење, а и на религиозно морално васпитање њихово, немогу начелници и наставници богословије онакво старање полагати, какво је нужно, да се млади људи привикавају уредном хришћанском, правом свештеничком животу.

Не само код римљана и унијата, него баш и у православној цркви, свуда где су црквени послови у добром стању, постоје већ одавна семинари, у којима се младеж за свештенички чин достојно приуготовљава. У Русији одавна постоје духовни семинари као средње духовне школе у свакој дијецези са интернатом и четири духовне академије: у Кијеву, Сергијевској лаври близу Москве, у Александроневској лаври у Петрограду и у Казану, па у тим највјешим духовним заводима младићи станују заједно и уживају храну и хришћанско васпитање, а само је појединима уз нарочиту дозволу слободно изван завода становати. На острву Халки близу Цариграда постоји такође славно висше богословско училиште, у коме је обштежитије заведено. Исто тако је било до скоро у Црној Гори, и одире у Србији, где је ове јесени поново, по гласу хришћанског весника од ове године свеска Х., обштежитије за богослове о државном трошку успостављено. У Буковини постоји такође већ одавна православна духовна семинарија, која се о трошку буковинског православног црквеног фонда издржава; у Далмацији о државном трошку издржавају се не само Богословци него и Срби гимназисте, који се за Богословију спремају, па једни и други станују у православном семеништу, где добијају бесплатно цело издржавање и васпитавају се у духу свете наше православне цркве под врховном мудрошћу управом и надзором преосвештеног епископа Стефана Кнежевића, као што се о томе свако из извештаја о овом заводу за прошлу и ову годину уверити може. Само смо ми једни Срби у Угарској, који још до сада свештеничког семинара немамо, при свем том што је то била свагдашња жеља свештенства и народа нашег, која је изјављивана толико пута на народним саборима прошлога века а особито на знаменитом сабору Темишварском од 1791. године, где је већ и одређено било колико имају митрополит и епископи, манастири и цркве наше на издржавање семинара овог трошити, па ипак само с тога, што се сабор није за живота Стратимировићевога држао, и што се у меродавним круговима отвећ штедило, где штедња места имала

није, недобисмо ми семинара за свештенике наше. Међутим је јавно мњење србске интелигенције једнако за тим ишло да се семинар установи. Новосађани су у четрдесетим годинама предлагали, да се преко пута николајевске цркве на пространом кућишту ондашњег варошког хана свештенички семинар о трошку народног клирикалног фонда зида, а енергични митрополит Рајачић је 1845. године већ и цигље на брду Доки пећи и велику кречану у дворишту гимназијском у Карловцима стотовити дао, с намером да на земљишту гимназијском преко пута од магистратског здања у Карловцима огромно и великољепно здање сазида, у коме би се сместио духовни семинар са богословијом и гимназијом. Но покрет од 1848. године недаде, да се ова спасоносна намера оствари, а досадашњи сабори наши од 1864—1879. године имадоше силне послове око уређења црквено-просветног стања, са којих послова остаде до данас семинарско питање наше нерешено, а црква наша без овог по обстанак и напредак њен најнужднијег завода још једнако скротије; јер и садашња Богословија наша, при свем том што се у њој поједине струке богословских наука подпуно добро предају, још је једнако без довољног броја професора за све богословске струке, још није у њој постарано за практично образовање младога клира; још нема ни довољног броја дворана за предавање, ни свог академског здања, ни семинара, у који би ваљало богословце сместити, са свима потребама за живот снабдјети и васпитавати за достојне духовне пастире православне цркве у народу србском.

Крајње је доиста време, да се ова оскудица одклони, и ваљало би да се наш *црквено народни сабор*, који ће се до неколико дана у Карловцима отворити, пре свега постара, да се по плану од блаженоупокојеног патријарха Рајачића остављеном здање за семинар и за гимназију сазида и са потребним намештајем семинарским и школским, као и са пространом баштом снабдје. Ово здање треба да најдаље за две године готово буде и онда нека се у њега сместе богословци као питомци народни, који ће се ту учити, издржавати и васпитавати за достојне служитеље олтара Господњег под врховним надзором од народа изабраног највисшег архипастира србског

Семинарско и гимназијално здање ваљало би да се одмах зида из прихода *црквено-народних* добара и фондова, а за случај

www.УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА
нужде нека би се и сам фонд за зидање митрополитског двора на ову цјел утрошио; јер то нам је од онога много прече и нуждније.

За прво време држим да би доста био један оваки свештенички семинар за свих седам наших дијецеза у јерархији Карловачкој; но нађели народни сабор за нужно, нека се осим овог Карловачког семинара оснује што скорије још један у Горњем Карловцу за горњокарловачку и пакрачку дијецезу, где је доиста велика оскудица у свештеницима, са које већ почиње претити пропаст народу нашем у оним крајевима од римско-унијатске пропаганде, што се тамо шири.

Сад долазимо на најтежу ствар. Вели се: Сиромаси смо, немамо новаца за овако велико предузеће, као што је зидање и издржавање једнога или још и два духовна семинара; народни су фондови исцрпљени већ на просветне цјели, и мора се одказати потпора и овим досадашњим просветним заводима, а одкуда нам новца за семинаре, који далеко већу своту изискују, него што се на садашњу богословију и на учитељске школе дају. Морамо се дакле због новчане оскудице одрећи семинара!

Ја мислим: Није баш ни тако. — Клирикални фонд је у првој линији одређен за васпитање клира, па тек онда за подмагање других просветних србских завода, који делају у духу православне цркве и у прилог хришћанског образовања младежи србеке, те узданице народне.

Добра митрополије србске јесу добра народне цркве наше; из њих нека се издржава саборна митрополитска црква, нека се издржава митрополитски двор, нека се одреди магнатска дотација србском митрополиту и пристојна плата клиру саборне цркве, а све што преостаје нека се троши на издржавање митрополитског семинара за богословце и благодјејанија за гимназисте Карловачке. Ако ово не би доста било, нека се чисти приходи од два или три богата а скоро већ празна манастира обрете на исту цјел, или нека се одреди годишња свота, коју би сваки манастир и свака парохијална црква према свом имању и доходку годишње на издржавање семинара уносити имала, нека се напоследку текелијин карловачки и јерархијски фонд на ову цјел употреби; али свакојако ваља да се ова ствар више неодлаже, него да се свештенички семинар што пре отвори јер без њега дуже не смемо бити; — то нам је за овај пар најпреча потреба наша.

СЕДНИЦА НАРОДНО-ЦРКВЕНОГ ШКОЛСКОГ САВЕТА

држана 27. окт. о. г. у Ср.-Карловцима.

Председавао је подпредседник др. Н. Максимовић, а били су присутни чланови : главни шк. реф. др. Ђ. Натопшевић, прота Ј. Борота, Н. Ђ. Вукићевић, Т. Димић и С. Лазић. Бележио је нар. секретар И. Тирић.

Управа учит. школе у Сомбору извештава, да је угарски министар јавне наставе преузв. госп. А. Трефор 12. окт. учитељску школу посетио. Узима се на повољно знање.

Иста управа јавља, да су сви приправници и приправнице, који су дозволом Ш. С. примљени у учитељску школу, пријамни испит положили.

Душан Бошковић, који је свршио 4. гимн. разр., моли под 22. сеп. да се накнадно прими за ред. ученика учитељске школе у Сомбору. Прима се.

Харитон Ружић, бивши нар. учитељ и ученик I. разр. учитељске школе у Сомбору, који је прошле године добио више слабих оцена и није могао у почетку ове године поправни испит да положи, моли да се још једном припусти поправном испиту. Пошто је био више година учитељ и погледом на његово прилежање као ученик даје му се други термин до краја децембра.

Љубица Црнојачка, која је I. приправнички разред у Сомбору свршила са slabим успехом, моли за дозволу, да може исти разред понављати. Дозвољава јој се, али да има одмах доћи у школу.

Милош Адамовић из Црепаје, свршио 5 гимн. разр., моли пошто је доцне дошао у Сомбор да може I. семестар као приватан ученик да слуша, а после да се прими за редовног. Дозвољава му се.

Штипендије из нар. фонда подељују се овим приправницима и приправницама у Сомбору : Љубомиру Лотићу из В. Кикинде, Захарији Тирићу из Т. С. Миклоша, Светозару Тимотићу из Торње, Алекси Чавићу из Жабља, Григорију Миладиновићу из Кисача, Божидару Радосављевићу из Набрђана, Ани Поповићевој из Петровца, Теодори Ракићевој из Бајше и Софији Живксвићевој из Ковина, а Даринка Радуловића оставља се и надаље у уживању оне штипендије, коју је уживала у Г. Карловцу.

Закључено је, да се на Раљину штипендију наново расписне стечај.

На предлог управе горњо-карловачке препарандије примају се у тамошњу учитељску школу Милка Бабића, која је свршила 8. разр. грађ. школе, Миливој Војводић, који је свршио 2. реал. разред и био 2 године учитељ и уз строг пријамни испит Босиљка Гределева, која је свршила 7. разред грађ. школе, а Михаил Грубор, који је свршио 6. гимн. разред прима се у други разред ако положи испит за 1. разред.

Управа учитељске школе у Карловцу моли, да јој се издаду 500 ф., што су одобрени за набављање учила. Умолити саборски одбор, да захтевану суму изда, и да се за исту имају набавити учила, која су за све струке нужна.

Пошто је сад већ горњо-карловачка препарандија уређена сасвим

као, сомборска и има и потребна учила, закључено је да се поднесе молба вис. земањској влади, да исту учитељску школу призна за јавну.

Управа учитељске школе у Г. Карловцу подноси наставни план за ову годину. Узима се на знање и предаје се гл. шк. референту.

Јово Шестановић, који је г. 1876. свршио препарандију у Пакрацу и тамо оспособљен, али му није тада издата сведочба, јер није имао нормалан број година, моли да му се сад учитељска сведочба изда. Решено је, да му гл. референт изда извод из протокола пакрачке препарандије.

На упражњена помоћничка места у вишим девојачким школама у Новоме Саду и Панчеву компетовали су: 1) Милутин Татић из Н. Сада, положио испит зрелости у Н. Саду, полазио професорски течај у Пешти и Бечу, пријавио се за професорски испит. 2) Владимир Ждера из Кузме, свршио вел. реалку у Раковцу, положио испит зрелости, учио технику у Бечу и Грацу, сад се бави у Г. Карловцу. 3) Јован Видић, положио испит зрелости у Баји, слушао проф. течај у Пешти, сад учитељ у Бањалуци. 4) Радован Калиновић из Панчева, учио вел. реалку у Панчеву и сликарску академију у Минхену. 5) Паја Аршинов из Вел. Бечкерека, слушао професорски течај у Пешти. 6) Мита Калић из Н. Сада, учио права у Јегри, био професор на реалкама у Н. Саду и Осеку, био васпитатељ код две отмене породице, сада варошки писар у Н. Саду. 7) Ђура Бекић, учио гимназију у Н. Саду, технику у Прагу, сада школски надзорник у Мостару. 8) Рад. Хорват, свршио 4. гимн. разред у Осеку, препарандију у Сомбору, сада учитељ у Н. Саду. 9) Јован Борјановић, свршио 4. гимн. разред и препарандију, вешт у вртарству и хармоничном певању, сада учитељ у Сентомашу. 10) Миле Ђурић из Будаčke, учио вел. реалку у Раковцу, положио испит за учитеља грађанске школе. 11) Милан Андрић, свршио 3 године права у Пешти, сада адвокатски писар и поч. бележник у Баји. 12) Марко Рајковић из Сомбора, свршио 3. реални разред у Н. Саду и препарандију у Сомбору, сада учитељ у Земуну. 13) Ђира Каракашевић из Алибувара, свршио 2. реални разред и педагошки курс, умировљен учитељ грађанске школе у Тителу, био 9 година немачки учитељ. 14) Светозар Арсенијевић, свршио 5. реални разр. у Панчеву и препарандију у Сомбору, био учитељ нар. школе и гимназије у Сарајеву. — На предлог гл. школског референта стављају се у тројну кандидацију 1) у Н. Саду за помоћничко место за српски језик и математику: Милутин Татић, Мита Калић и Паја Аршинов, и 2) у Панчеву за помоћничко место за нем. језик, цртање и краснорис: Миле Ђурић, Ђура Бекић и Радован Калиновић.

Српска правосл. општина у Сомбору шаље у 2 примерка основно писмо за вишу девојачку школу и штатут. Основно писмо одобрава се и има општина доставити још 2 примерка од истог, а штатут се уступа гл. школском референту, да се предузме са остала два у идућој седници, како би се могао за све три школе изједначити и установити нормалан наставни план.

Управа више девојачке школе у Сомбору јавља, да је школа ст

почела 2. септ., да је уписано 44 ученица и подноси наставни план. У-ступа се гл. школском референту.

Досадањи суплент више девојачке школе у Н. Саду Александар Јорговић поставља се за редовног учитеља те школе.

В. кр. уг. министарство богочасти и јавне наставе доставља ре-курз кишфалубске општине против решења школског савета, да се стари учитељ, који 40 година служи, има и даље задржати. Решено да се по-шље разјашњење в. министарству.

Удова иза учитеља Хар. Јанковића у С. Титошу позивајући се на §. 140. држ. школског закона подноси призив против одлуке будимског ЕШО, којом се одређује, да има за по године примити половину учитељ-ске плате. Пошто потегнути §. не важи за школе под овом управом, по-тврђује се одлука ЕШО.

ЕШО будимски доставља своје записнике.

Учитељу у В. Кикинди Милану Петровићу, који је изабран г. 1875., издаје се декрет, а општина му има доунити за сво време плату, у колико ју није примио.

ЕШО у Темишвару донео је одлуку, да у В. Кикинди има школ-ски одбор привремено попуњавати упражњена учитељска места. Против те одлуке поднело је В. Кикиндско заступство жалбу саборском одбору, који ју је доставио овом савету. Из разлога, што су привр. учитељи у В. Кикинди добри и што се је надати, да ће се општина скоро успоста-вити, решено је потврдити одлуку ЕШО, а рекурзу недати места.

Закључено да се ургирају извештаји од бачког и вршачког ЕШО о стању фондова у бившој војничкој крајини.

Пошто гл. школски референт јавља, да су трипут позивани ре-ференти за бачку и будимску и за вршачку и темишварску епархију, да поднесу годишње извештаје о школама и пошто они то нису никад учи-нили, то је решено, да се исти референти под најстрожијом личном одго-ворношћу још једанпут озбиљно позову, да до конца године овамо своје извештаје поднесу.

Гл. школски референт доставља, да се слабо где раде гимнастика и ручни радови у врту, с тога је нужно да се приреде за те предмете дводневни течајеви у Сомбору и у Вршцу, а избор zgodних предавача да се остави дотичним епархијским референтима. Даље је на предлог истога закључено, да се преко ЕШО нареди поново извршење наредбе о учи-тељским зборовима, који се не држе, да се по свима школама воде сви прописани записници и да се најпосле наново публикује наредба од г. 1877. о испитима недељним, месечним и семестралним, те да се бодрим оком пази, да се иста извршује.

ИЗ ШКОЛСКОГ ЖИВОТА.

II.

Учитељ је говорио деци о животињама, о начину њихова живљења, о разлици између једних и других и т. д. пак ће најпосле завршити овим речма: *Бог се брине и стара за све животиње; животињу не ваља да ки-*

њило, мучимо и убијамо. Тек што учитељ ово изрече, али ће мали Радован слободно и весело рећи: Молим господине јуче певаше у нашој башти једна лепа тица, а наша се мачка дошуњала, пак ју ухватила и појела; баш сам чуо, како је сиротица јаукала од бола. Мачка би требала да једе траву, која не осећа бол.

Овим речима доказује мали Радован истину, да и животиње осећају болове, досљедно овоме и радост и жалост, али износи и ту *нецелисходност*, што мачка поједе тицу, кад је тици живот мио. Још би дете могло запитати: како да Бог није сачувао тицу од мачке, *кад се он за све животиње стара.*

Сећам се сличне приповетке, где је отац набелајисао, не могавши деци дати одговора на питање: зашто је свинче заклао, и није ли то грех, та свинче је дрекало од бола!

Иза сваког дечијег „зашто“? вири мали филозоф, рекао је један педагог, и заиста је сретна школа, у којој деца својим питањима у неразговетним и замршеним стварма траже објашњења од свога учитеља. Али сличним питањима може учитељ да дође у веома немио положај, у неприлику такову, из које води само један јединцати пут. Ако овај није погодио, отишао је странпутице и он и ђаци му.

Школа треба да је луч светлости и истине, расадник правих, истинских знања; у њој се ништа не сме искренути, забашурити и најмање лагати.

Са децом се не може говорити о борби за оцстанак, али се мора говорити истинито и с обзиром на резултате, што их је наука до данас постигла.

Учитељ мора признати, да је тица под мачијим зубима заиста осетила бол, као и оно свинче кад га је отац клао, а на горња дечија питања одговараше неки овако: Животиње би се јако намножиле, пак их ми неби могли изхранити, а саме такође неби себи довољно хране нашле, пак би горе муке и невоље трпиле; ми их зато негујемо и хранимо, да их после кољемо а то није грех.

Овај одговор није за препоруку, јер противслови одлучној забрани изреченој у 6. божијој заповеди, а друго, дете ће у познијим годинама, учећи средње или више школе доћи до уверења, да му учитељ у основној школи није истину говорио.

Који би дакле одговор био најумеснији у овакој прилици или неприлици?

Разни научењаци разво и одговарају деци на овака питања, али по моме мњењу најбољи је одговор за оваке прилике дра. О. Дреслера из Дражђана, наиме: *Дете моје, ти имаш право што жалити животиње, и ја их жалим. Али зашто то тако бива са животињама, то ћеш ти доцније сазнати, кад будеш старчији и разумији.* Са овим одговором није ништа забашурено, ништа искренуто, а изречена је права и сушта истина.

Г. В. учитељ.

ИЗВЕШТАЈ

о раду учитељске скупштине округа петроварадинског у Земуну дана 26., 27. и 28. Септембра 1881.

Кад већ несмо сретни да пишемо извешћа о раду наших вероисповедних учитељских скупштина, којих до душе и ми имамо, али на жалост само на — папиру, а оно се радо лаћамо посла, да известимо штоване читаоце Шк. Листа о раду комуналних учитеља петроварадинског округа, који се скупише у нашу средину, да удружено пораде на бољитку народне наставе у ошће.

На скупштину се икупило из свију крајева овог округа до преко сто учитеља и учитељица са основних и грађанских школа, међу којима видесмо велики број Срба. На предконференцији, која се држала 25. септ. у вече, споразумели су се чланови гледе часника скупштинских и углавише следећи дневни ред за скупштину :

Први дан пре подне расправљаће се питање: *У какву одношају треба да стоји учитељ прاما народу, те какав пробитак из тога настаје?* Известиоц овог питања је г. *Винко Лучић* комунални учитељ фрањодолски у Земуну. Ако претече времена, то ће се исти дан пре подне расправити и друго питање: *Шта се има из голбања (шмнастике) предузети у шк. учиона те имају ли се и дјевојчице у голбању подучавати?* Известиоц учитељ г. *Мајер* из Липовца.

Истог дана по подне држаће предавање о *умном пчеларству* учитељ г. *Натер* из Новибановаца.

Други дан пре подне треће питање: *Одговарају ли садање опремовнице сврси, па ако не, како би из сврси сходно требало преустројити?* Известиоц г. *Иван Тунић* учитељ у Земуну. — Исто до подне четврто питање: *Како може учитељ побудити у младежи љубав за господарство?* Известитељица учитељица *Фрањица Хавлик* из Новог Сланкамена.

По подне: *Друштвено наображење учитеља*, предавање учитеља на грађанској школи у Варадину г. *Саве Диклића*.

Трећи дан пре подне цето питање: *На који начин може школа припомоћи узгоју ваљаних домаћица?* Известитељица учитељица фрањодолска у Земуну *Евгенија Грба*. — Исто до подне шесто питање: *Може ли се учитељици поверити наобразба дечака?* Известитељица учитељица у Митровици *Зорица Вукојевић*.

По подне: предавање грађ. учитеља г. *Доминковића*: *Земљиште у шк. школи*.

По овом одређеном програму отпоче сутра дан у понедељак прави рад. Председник скупштине школски надзорник г. *Фрања Дубравчић* поздравив кратким говором сакупљене на збору, напоменува им сложан заједнички рад отвори скупштину и предложи за подпредседника управитеља грађ. шк. у Петроварадину г. *Јозичића*, за перовође: *Ђуру Хорвата* учитеља земунског и *Ј. Стефановића* учитеља у Карловци, за редитеље *Јунга* учит. из Митровице и *Љубинковића* учит. из Лаћарка. Скупштина једногласно бира поменуते за своје часнике. По томе председник позове известиоца првог питања *Лучића*, да расправи своје питање.

ЛУЧИЋ ступив на известилачко место, обележив понајпре положај данашњег учитеља у друштву нарочито у државној заједници, наводи разлоге да је нужно, да учитељ живо и достојно са народом опћи, како би га задобио за школу и просвету; да га на сваки могући начин opleмењује и унапређује, јер народ наш чами у тами, незнању и сујеверству, неимајући истинитих појмова о свету и његову животу, о природи и појавама у њој.

Народ нам и материјално зло стоји, сваким даном све то више пропада, па у првом су реду учитељи позвани да спасавају народ помажући му не само путем школе, него и животу опћећи с њиме, обучавајући га, дајући му инпуле душевном животу, држећи по кад и кад јавна предавања о користи школе, разумном газдовању или о чему корисном из земљописа, физике, антропологије и т. д:

У такав одношај мора учитељ да ступи на према народу, а да би му рад био успешан ваља и сам да је образован, с тога ваља да долази у додир са образованим људма, мора да чита стручне и иначе знаствене књиге. — Ако учитељи ступе у такав одношај према народу, те озбиљно буду радили, то ће и за наш народ наступити бољи живот на ће и учитељима боље бити, „само тај сретнији живот мора школа, морамо ми ускорити.“

Говор је био врло занимљив и са запетом пажњом саслушан, а слушаоци му се на свршетку одазваше са бурно „живио“.

Известиоц прочита следеће резолуције:

1. „Учитељ треба да опћи са народом живахно, но свакако пристојно, и то прво као педагог да ради у народу за школу као и у школи за народ, а друго као образован човек, да шири у свету мудрост, знање, крепост а тим и срећу; у ту сврху треба да си стече у народу углед, поверење, љубав и према својој особи и према школи.“

2. „То ће учитељ постићи ако буде својим моралним узор животом предњачио народу, ако своје благотворно деловање при ширењу просвете протегне и изван школе на народ, ако сваком даном му приликом показао буде, да му лежи на срцу добро народа, напосе опћине у којој службује.“

3. „Посљедица ће бити онда та, да ће народ обљубити учитеља, ценити га као свога пријатеља и добротинитеља, радо и с поверењем децу своју к њему у школу шиљати, те ће по његовој жељи припомоћи домаћим васпитањем, да се тим боље поспешује школско, и тако ће заједнички радити за определење човечанства, које се састоји у трајном усавршавању његовом.“

Све ове три резолуције буду од скупштине после живахне специјалне дебате примљене.

После овога ступи за известиочки сто извештач другог питања г. Мајер, те образложи кратким језгровитим говором своје питање напоменуо је историчан развој гимнастике и вредност њену по тело и душу.

Тога ради препоручује гимнастику за основне школе те уједно набраја и поједине степене вежбања. На послетку препоручује, да се и

WWW.UNILIB.RS

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

девојчице у гимнастици вежбају, јер им је она веома нужна за телесни развитак њиов. Препоручује за девојчице така вежбања, која неби ни најмање морал вређала, по томе прочита следећу резолуцију:

1. „У пучкој учioni имала би се из гимнастике предузимати проста вежбања, дуги коноп, просто скакање, разовне, окомне и косе лестве скопчане са јачалачким играма.“

Друга резолуција није усвојена онако, како ју је известиоц предложио, него је усвојена ова резолуција г. Саве Диклића:

2. „Девојчицама је гимнастика потребна и корисна као и мушким, те би се и оне имале подучавати у гимнастици и то по посебној основи, која би одговарала нашим околностима.“

Приметити нам је да је генерална и специјална дебата другог питања била врло жива. Чули смо ту мњења да се за сада гимнастика из женских школа изостави, пошто је то код нас непроедљиво, као што и у Немачкој на неки мести није проведена; породила се питања ко да предаје женским гимнастику, учитељ или учитељица, а ко ће тамо да предаје где је у спојеној школи сам учитељ или учитељица, све ово се поглавито сводило код већине говорника на то: да гимнастика штетно упливише на морал код женских, као да нема моралних (управо ми и не знамо неморалних гимн. игара за децу) игара гимнастичких, које развијају тело дечије. У осталом према усвојеним резолуцијама види се како је ово мњење прошло, и ми се уздржавамо од сваких својих примедба.

По подне истог дана предавао је г. Натер о занимивом и корисном предмету: „умно пчеларство“.

(Свршиће се.)

ПРВИ ЗБОР ГЛАВНОГ ПРОСВЕТНОГ САВЕТА.

(Свршетак.)

А. Николић жели да се краснопис споји с цртањем, пошто ми немамо калиграфа, а цртача имамо. Ј. Пецић каже, да ако немамо спремних наставника за овај предмет треба да их спремимо, и да им створимо положај. С. Николајевић вели, да је потребно да се краснопис учи у I. и II. раз., јер из истих разреда ученици одлазе на занат. П. Ђорђевић примећује, да се краснопис сада не учи ни по каквим правилима. С тога је за предлог А. Николића. Ј. Пецић каже, да је краснопис важан за естетичко образовање. Одговора Ђорђевићу, да је министарство издало прегледаонице за краснопис. С. Живковић примећује, да у гимназији долазе неспремна деца из краснописа. С тога треба да се у гимназији уче, и то не толико калиграфија, колико читко писање. Г. министар ставља свој предлог на гласање и збор прима да се краснопис у прва два разреда учи по 2 часа недељно. 13. Гимнастика и војно вежбање: В. Карић предлаже, да се смањи број часова у нижој гимназији, јер ту деца и онако много гимнастишу. П. Ђорђевић је противан војном вежбању, ако га буду руководили наредници, јер се у том случају боји сукоба. Др. Лазаревић предлаже, да се гимнастика учи сваки дан. Он тај предмет не сматра као друге наставне предмете, него као одмор. Мисли да се може и између часова радити. Арх. Дучић слаже се с предлогом Др. Лазаревића, јер вели, сваки Србин треба да је војник, па за то треба да се вежба. Др.

Валента каже, да у Швајцарској ученици при матури полажу и официрски испит за резерву. Он је сам видео како деца радо слушају наредника који им показује гимнастику; видео је и маневре ученика свију средњих школа. Слаже се с предлогом Др. Лазаревића. С. Живковић примећује, да би се тиме ученици сувише оптеретили. С. Николајевић каже, да се у Швајцарској војна вежбања удешавају по годинама и узрасту, а не по разредима, за то треба једнак број часова у свима разредима. Он се нада, да ће се за та вежбања постављати официри. Пошто је још неколико говорника о том говорило, стављени су предлози на гласање и збор је усвојио предлог г. министра, да се гимнастика учи у целој гимназији са по 3 часа недељно. 14. Певање и музика (необавезно): Прима се предлог г. министра, да се учи у свима разредима са по 2 часа недељно. 15. Стенографија (необавезно): Др. Бакић предлаже, да се стенографија почне учити од III. разреда. Збор усваја предлог г. министра, да се стенографија учи у VI. и VII. разр. са по 2 часа недељно. 17. Августа. Пошто је записник од прошлог састанка прочитан, г. министар предложио је једну исправку: да се Алгебра у IV. разреду учи са 4 часа. Ово је по жељи стручњака, који кажу да је Алгебри мало часова дато. — Прима се. По том је стављен на дневни ред предлог наставног плана за Реалке. Г. министар примећује, да су ниж. гимназија и нижа реалка сада изједначене у прва три разреда, и да према закону треба изједначити и IV. разред. — Прима се. За тим се приступило претресу предлога односно појединих наставних предмета, који се уче у вишим разредима реалке, и после подужег већања збор је примио предлог г. министра с неким изменама.

После тога г. министар ставља на дневни ред предлог Симе Живковића: да се учење у гимназији и реалци продужи на 8 година са 8 разреда. — После подужега већања збор је са 14 против 9 гласова одбацио тај предлог. 18. Августа је г. министар кратком беседом закључио састанке првога збора главног просветног савета. (По „Васпитачу.“)

УПОЗНАВАЊЕ СА ШУПЉИМ МЕРАМА.

Пред разредом стоје на столу све мере, о којима ће бити говора.

Кад те мати пошље да купиш млека, оцта, вина и т. д. чим се онда мере те течности? — Оне се мере литром. — А чим се мери код нас пасуљ, сочиво, семе за птице и т. д.? — Опет литром. — На што служи дакле литар? — Ево ово је један литар. Од чега је направљен? — Какав има облик? (Ваљкаст.) — Именујте предмете, који имају ваљкаст облик. — Изнесем декалитар. Какав облик има ова мера? — Је ли и она направљена од истог градива као литар? Од чега је направљена? — Овде у овом суду имам воде. Пазите добро, шта радим и бројте колико литара морам да успем у ову меру, да ју напуним. Мера је пуна до горе; колико има у њој литара? — Она се зове *декалитар*. — Шта мислите шта значи реч *дека*, која је стављена пред реч литар? Растворите реч декалитар. — Шта је дакле декалитар воде? млека? — Шта су 2, 3, 5, 6, 7 и т. д. декалитра? — Литар воде кошта 1 десетак, шта коштају 3, 5, 7 и т. д. декалитра? — За декалитар млека плати се 1 фор.; шта ко-

шта 1 литар? — Кад декалитар кошта 4, 6, 8, 9 ф., шта коштају 1, 2, 5, 7 литара?

Задајем више таквих задаћа. — Кад је литар јединица, које место заузимају онда у броју декалитри? — Неки број литара написан је са 2 цифре, шта значи цифра на левој страни? А цифра на десној страни?

Напишите цифрама: седам литара — четири литара — пет декалитра — два литра — осам декалитра у литрима. — Колико декалитара и колико литара има у 18 литара, у 32 литра? Зашто се декалитри пишу лево од литара? — Шта значи цифра, која стоји лево од друге? Десно од друге?

За тим покажем *хектолитар* и поступао као и напред. Значење и растварање речи хектолитар. Преобраћање хектолитара у литре, у декалитре. Примењене задаће.

Прелазимо на нижа подељења литра.

Покажем литар и децилитар. — Је ли ова нова мера већа или мања од литра? — Научним литар помоћу децилитра. Сваки пут кад успем један децилитар у литар, повуку ученици један мали потез на својој таблици. Литар је напуњен. — Бројте потезе. Кажите шта то значи. — Који део од литра је децилитар? — Кад литар кошта 1 ф. шта коштају 1, 2, 5, 7, 9 и т. д. децилитара? Шта су 5 децилитара кад их сравните са литром? Литар је јединица; који део од јединице је децилитар? — На ком се месту нишу литри погледом на декалитар? — На ком ће се месту писати децилитри погледом на литар? — Између литара и децилитара ставите увек једну запету (или тачку, обично горе.) — На што служи та тачка? — Напишите цифрама: 1 литар, 1 децилитар; 8 литара, 9 децилитара и т. д.

Иста вежбања за центилитре.

Најпосле ћу рећи, да се још употребљују за мерење: два литра, по литра, два децилитра, по децилитра, два центилитра, по хектолитра, два декалитра, по декалитра.

По мом мњењу било би умесно да се у исто доба кад метар или литар уче и основи децималних разломака; уместо да се ради као што често бива са апстрактним количинама, радило би се тада са стварним количинама, што је много наочигледније.

Бројеви имају тада за ученике своје значење, они су егзактан израз њихових мисли; разумевање одношаја између тих бројева неће имати после никакве тешкоће.

Ж. Жос.

ШКОЛСКЕ ВЕСТИ.

(Београд.) У 18. свесци „Просветног гласника“ штампан је предлог закона о пензији учитељских удовица и њихове деце. У пензиони фонд морају уплаћивати сви учитељи и учитељице (осим прилога при постављању и унапређењу по 4% од плате). Пензија не може бити мања од 300 ни већа од 1764 динара годишње; до 10 година службе износи 30% последње плате, са сваком годином преко 10 расте пензија са 1 од сто. Пензија се добија по решењу суда, а фонд стоји под надзором министарства финансије. — „Васпитач“ јавља, да ће министар финансије поднети

народној скупштини предлог, по ком се имају основати три школе за пољску привреду: једна за ратарство, друга за винодеље и воћарство, трећа за сточарство и планинско газдовање. Заводи ти били би интернати, а наставни течај у њима трајао би 2 године. — Исти лист јавља, да су београдски учитељи имали 14. и 15. окт. састанке, на којима су претресали правила за „учитељско удружење“, које би се идуће године имало основати. Цељи тога удружења биле би: потпомагање и усавршавање чланова и потпомагање народне просвете; а средства су: оснивање учитељског листа, издавање и растуривање књига и оснивање месних учитељских зборова. Сретно да Бог да!

(*Румска поджупанија*.) Досадањи поджупан г. Будисав пл. Будисављевић премештен је у Пожегу. Исти је истина силом покомуналио школе у румској поджупанији и због тог је заслужио да му се тај чин не заборави у српском народу, али правда захтева, да дамо места осећајима, којима се учитељство поменуте поджупаније прашта од свог поджупана. Отуд нам пишу: Поджупан Будисављевић био је један од ретких пријатеља школиних. Он је подигао до 10 нових школа, а учитељи добиваху најуредније своју заслугу за сво време његова поджупановања у Руми. Свака наша школа добија на рачун школске благајне и „Наредак“ и „Школски лист“, а тога нема у другим поджупанијама. (Учитељство треба то само да жели, па би било и другде. У.) Према учитељу био је истина строг, али и праведан и цело учитељство румске поджупаније ожалостио је јако његов одлазак.

(*У беловарској жупанији*) има 25 школа, на које се по закону имају постављати учитељи православне вере. Од тих школа је трећина попуњена неиспитаним учитељима, јер се не пријављују испитани. (N.)

(*Школе у Сибиру*.) Сибирски учитељ има право, да већ са 15 година службе иде у пензију (у европској Русији истом после 25 година). Ипак је поред те и многих других олакшица, што се дају учитељима, руској влади немогуће, да јавне школе у Сибиру тако уреди, као што би желила. У целом западном делу те простране области постоје сада само 26 виших завода са 3800 ученика и 600 народних школа са 14.000 ученика и 2200 ученица. Истом пре године дана основане су у Омску и Томску гимназије и осим у те две вароши отворена је виша девојачка школа и у Бернаулу. За децу у киргиској степи постоје близу 20 школа (2 засебне за девојке), па и деца Остјака и Самоједа могу да полазе школу у Обдореку.

(*Кројење хаљина*.) У девет арондисмана у Паризу установљени су за учитељице течајеви кројења по методи гђе Грандомове, која се јако хвали. Резултати те методе, која се од чести оснива на геометрији, дају мало по мало научна средства за зготовљавање одећа, које је колико лепо толико и практично. Постигнут успех дао је повод министру јавне наставе, да установи за све учитељице у Француској два течаја, који се држе два пут у години и који трају један или два месеца, како би се све учитељице упознале са том методом. Вредно је приметити, да се већ у малим општинама сасвим младе девојке почињу да поучавају у кроје-

њу, основаном на науци. Да хаљине кроје девојчице од 13 и 14 година, то је заиста успех, који је достојан пажње.

Р А З Н О.

(Народно-црквени сабор.) Сомборско-суботичко-стапарски срез изабрао је за свештеничког посланика преч. г. проту у Сомбору Ђорђа Бранковића, бившег управитеља наше учитељске школе. Варош Панчево изабрала је једногласно за посланика г. М. Петровића, професора учитељске школе у Сомбору. У петрињском срезу изабран је за посланика г. Петар Деспотовић, бивши професор учитељске школе у Пакрацу. За избор г. дра Н. Максимовића, подпредседника школског савета и г. Нике Грујића, учитеља више девојачке школе у Сомбору јавили смо већ у прошлом броју.

(Књижевност.) Изашао је „Панчевац. Календар за народ за просту годину 1882.“ Календар овај знао је одкад излази да одржи себи лепо место у литератури свог рода. И овогодишњи има разноврстан садржај, од ког ваља особито поменути чланак „Панчево“, у ком се црта развитак Панчева од давнашњих времена па све до дачас. Таке црте ваљало би да се купе за сва наша места. Међу сликама налази се неколико оригиналних из Панчева, од којих ће највише интересовати слика св. преображенске цркве, која је једна од најлепших грађевина у нашем народу. По свему томе завредио је „Панчевац“ сваку препоруку. — У Шиду је почео од октобра да излази нов шаљив лист са сликама „Ђаволан“ под уредништвом М. Мауковића. Годишње стаје 3 ф., а претплата се шаље штамарији М. Мауковића у Шиду.

(Стара карловачка латинска школа.) У време митрополита Ненадовића постојала је у Карловцима велика латинска и словенска школа, која се звала Покрово-богородично карловачко училиште. Управитељ ове школе био је дуже времена богослов и историк србски Јоан Рајић. Из његовог извештаја о тој школи поднешеног митрополиту год. 1761. дознајемо да се течај школски у том највишем србском заводу почињао 1. Октобра на празника покрва Богородичног и трајао је до 15. Августа т. ј. до празник усценија Богородичног. Ученици су се делили на шест разреда. Најстарији били су ритори, затим синтаксисте, граматисте, принциписте, мајорес и минорес или парвисте. Године озгоназначене било је 4 ритора, од којих је један школу оставио и на трговину отишао; 4 синтаксисте међу којима један ђакон; 7 граматиста; 7 принциписта; 11 мајореса, и 21 парвиста. Међу ученицима највише их је било из Срема, Славоније, Бачке и Баната, али било их је и из Хрватске и из Босне, а један је био чак из Свете Горе, Презимена су им понајвише на ов, н. пр. Теодоров, Павлов, Андрејев, Војинов и т. д. Магистер славенске граматике звао се Георгији Теодоров. Ученици славенске школе делили су се на мале и велике букварце, часловце и псалтирце. — Букварце је учио Јоан Илијич магистер малија школи. Буквараца било је 42; они су учили буквар и молитве јутрење, вечерње пре и после обеда, божије заповеди и т. д. Буквар су три и четири пута морали прочитати и молитве на изуст научити. Часловци су такође три и четири пута преко године сав

WWW.UNIBL.SR

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

часослов прочитали и надметали се, који ће више молитава и псалмова наизуст боље научити. Било их је 52 ученика. Псалтирци су морали на памет научити све тронаре и кондаке празничне и читали су сваки дан псалтир и полуустав; за једнога се каже да је цео псалтир трипут преко године прочитао и знао на памет псалтир и месецослов. Неки су међу њима осим тога читали поједина места из св. писма (тестамент); а неки су учили на памет православног исповједаније или Ортодоксос Омологију. Сви су се притом вештабали у црквеном појању и приљезно у цркву ишли. — Било је у овој школи једно одељење греческо, у коме су ученици читали и учили грчки часослов, псалтир и октоих. Грчки су учили само 7 ученика. Ова знатна школа карловачка постојала је до смрти митрополита Ненадовића, па је онда латинска школа укинута, и тек је под митрополитом Стратимировићем 1792. садашња гимназија Карловачка установљена.

(У *паришкој сорбони*) пропали су ове године при испиту зрелости 812 слушалаца, а положили су само њих 357. Међу тим сретнима биле су и две девојке и то је једна од њих Негерка из француске колоније Мартеник. Испитна комисија није могла доста да се надиви свестраној научној образованости црне госпођице. Латински говори тако потпуно, да незнају боље ни професори. Она је намерна да учи медицину.

(*Леп знак милосрђа*). Овдашњи честити старина г. Коста Давидовић чим је прочитао у Застави позив на скупљање добровољни прилога за 5 учитељски сирочади, одмах се свесрдно заузео и за брзо скупи међу грађанством 36 фор. које је већ и уредништву Заставе послао. Живео старино! Дародавцима нека је у име сирочади овим јавна хвала. — Приложили су по 3 ф. 50 н. г. Коста Давидовић; по 2 ф. Зах. Г. Стојковић; по 1 ф. г. Ђорђе Бранковић, Марко Бикар, Др. Н. Максимовић, С. Живановић, Ст. Пошић, Н. Г. Теодоровић, Арон Ползовић, Даша Грујић, Стеван Манојловић-Рус, Стеван Арсеновић, Стеван Коњовић, Јова Благојевић и гђа Александра Станировића; по 50 н. г. Н. Ђ. Вукићевић, Јован Момировић, Јован Коњовић, Ђ. Петровић, Др. Вујић, Ђ. Атанацковић, Мита Петровић, Ника Грујић, Лаза Станојевић, Мл. Силашки, Младен, Стева, Јаша и Данило Гергуров, Сима Бикар, Ђорђе Ивковић, Стеван Николић, Св. Јагеровић, К. Косанић, Алекса пл. Папхази, Евђеније Ковачић, С. Вукићевић и друг, Јаков и Гавра Бркић, Васа Коларић, Пера Бикар, Јован Јерасовић, Марко Радосављевић, адвокат Нешковић, Јустин Коњовић, Стеван Уторник, Јаша Лалошевић, Тоша Кронић; по 40 н. г. Сава Јовановић и Сима Тарањски; по 20 н. г. С. Теодоровић.

УПРАЖЊЕНА УЧИТЕЉСКА МЕСТА.

— Тражи се учитељ и цркв. појак на пучкој школи у Вел. Поганцу (поджуп. копривничка, пошта Соколовац). Плата 600 фор., стан, врт и дрва. Рок до 4 дец. по нов. кал.

Промене у школству. За учитељицу у Футогу изабрана је сврш. приправница Катица Котурова Поповића, а за учитељ. у Черевцу сврш. приправница Ј. Илђашевића.

Издаје и уређује : НИКОЛА Ђ. ВУКИЋЕВИЋ.